

İnovatif Gelişmelerin Üniversite Kütüphane Hizmetleri Üzerindeki Etkileri: Türkiye ve Dünya Vakıf Üniversitesi Kütüphaneleri Üzerine Bir Değerlendirme*

The Effects of Innovative Developments on University Library Services: An Assessment on Foundation Universities Libraries of Turkey and The World

İlker Yıldırım**

Öz

Bu çalışma, inovasyonun vakıf üniversitesi kütüphane hizmetleri üzerindeki rolünü ve etkisini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Araştırmada, Türkiye ve yurtdışından ikişer vakıf üniversitesi kütüphanesinin hizmetlerine ilişkin veriler, görüşme yöntemiyle elde edilmiş ve betimsel içerik analizi ile incelenmiştir.

Bulgular, dünya örneklerindeki kütüphane hizmetleri çeşitliliğinin Türkiye örneklerine göre daha fazla olduğunu göstermektedir. Kütüphanecilerin ve kullanıcıların inovasyona olan ilgisi ve bilgisi konusunda her iki grupta da iyi bir durum gözlenirken, yurtdışı kütüphaneleri inovatif hizmet üretimi için bütçe ayırmakta ve kütüphanecilerinden bu yönde beklenti içindedir. Yurtdışı kütüphanelerinde periyodik olarak inovatif düşünme ve üretim eğitimleri düzenlenmektedir. Tüm kütüphaneler diğer kütüphanelerin hizmetlerini takip etmekte olup, inovatif hizmetlerin çoğunluğunu teknolojik hizmetler oluşturmaktadır. Ayrıca, kütüphanelerin terapi ve rahatlama merkezi olarak da hizmet verdiği tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, kütüphaneler temel hizmetlerin yanı sıra geniş bir inovatif hizmet havuzuna sahiptir. İnovasyon kavramı kütüphaneciler arasında daha iyi bilinmekte ve uygulanmaktadır. Türkiye ve yurtdışı örnekleri arasında benzerlikler olsa da, yurtdışı kütüphaneleri lehine farklılıklar da mevcuttur. Bu araştırma, kapsamı ve ulusal-uluslararası karşılaştırmalı yaklaşımı ile literatürdeki diğer çalışmalardan ayrılmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Vakıf üniversitesi kütüphaneleri, Kütüphane hizmetleri, İnovasyon ve kütüphane, İnovatif gelişmeler, Kütüphane hizmetlerinde inovasyon

* Bu çalışma 2019 yılında Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalında hazırlanan "İnovatif gelişmelerin Türkiye'deki vakıf üniversitesi kütüphane hizmetleri üzerindeki etkisi: Bir durum analizi" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Öğr. Gör., Yalova Üniversitesi, Rektörlük, Yalova, Türkiye, E-posta: ilker.yildirim@yalova.edu.tr, ORCID: 0009-0005-8705-9359

Abstract

The aim of this study is to evaluate the impact and role of innovation on the library services of foundation universities. Data regarding the services of two foundation university libraries from Turkey and abroad were obtained through interview method and analyzed using descriptive content analysis.

The findings from the study indicate that the diversity of services in international examples is greater compared to those in Turkey. While both librarians and users demonstrate a good level of interest and knowledge in innovation, world libraries allocate budgets for innovative service production and expect their librarians to engage in this direction. World libraries conduct periodic training on innovative thinking and production. All libraries follow the services of other libraries and the majority of innovative services consist of technological services. Additionally, it was found that libraries also serve as therapy and relaxation centers.

As a result of the study, libraries possess a wide range of innovative services alongside basic services. The concept of innovation is better understood and implemented among librarians. Although there are similarities between Turkey and world examples, there are also differences in favor of world libraries. This research stands out from other studies in the literature due to its scope and national-international comparative approach.

Keywords: Foundation university libraries, Library services, Innovation and library, Innovative developments, Innovation in library services

Giriş

İnsan, diğer tüm canlılardan farklı olan “düşünme” yeteneği sayesinde en çok değişen varlık olmuştur. İnovasyon, insanlık var olduğundan beri gelişen bir kavram olsa da, zamanla hız kazanmış ve günümüz bilgi çağında hızla ilerlemiştir. Ancak inovasyonun gelişimi, beraberinde bazı zorlukları da getirmiştir. Günümüzde inovasyon, hayatımızı doğrudan etkileyen bir güç haline gelmiş ve değişimi olanaklı kılmaktadır. Değişim sunduğu kolaylıkların yanı sıra zorlukları da beraberinde getirmekte ve yönetimi ustalık gerektirmektedir. İnovatif gelişmeleri takip eden ve değişime uyum sağlayan kurumlar hızla ilerlemektedir.

Bilgi, insanlık tarihinden beri varlığını sürdüren en değerli metadır. Gelişen teknoloji, bilgiyi artırmakla kalmamış, aynı zamanda bilginin yönetimini kolaylaştırmıştır. Bu nedenle, bilgiyi doğru bir şekilde yönetmek ve kullanmak için teknolojiden yararlanmak önemlidir. Bu amaçla kullanılan teknolojik araçlar ve yazılımlar, bilgi ve belge yönetimini kolaylaştırmakta ve insanların bilgiye hakimiyetini artırmaktadır.

Kütüphanecilik, hizmet sektörünün bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Hizmet sektöründeki her iş dalında olduğu gibi, kütüphaneciliğe özgü temel hizmetler bulunmaktadır. Bu hizmetler, kütüphanelerin ilk kurulduğu

zamanlardan beri sürekli olarak geliştirilmektedir. Kütüphanelerdeki temel hizmetler iki ana kategoride değerlendirilmektedir. Teknik hizmetler , bir kütüphane materyalinin sağlanmasıyla başlayan ve kullanıcının erişimine sunulmasıyla sona eren bölümünü oluşturmaktadır. Kullanıcı hizmetleri olarak da bilinen referans hizmetlerinin ise, odak noktası materyal değil, kullanıcı olmaktadır. Kullanıcıların bilgilendirilmesi ve ihtiyaçlarının karşılanması, bu hizmetin ana amacını oluşturmaktadır.

Kütüphaneler, derleme ve yönetim biçimlerine göre de farklı türlere ayrılmaktadır. Bu türler arasında üniversite kütüphaneleri, milli kütüphaneler, halk kütüphaneleri, okul kütüphaneleri ve özel konu kütüphaneleri bulunmaktadır (Sümbül ve Aydın, 2017). Bu türlere ek olarak, dijital kütüphaneler de modern çağın gereksinimlerine cevap veren bir kütüphane türü olarak öne çıkmaktadır.

Kütüphanenin temel unsurları arasında, kullanıcı, koleksiyon, personel, bütçe ve bina bulunmaktadır. Bu unsurlar, kütüphanenin işleyişini ve hizmetlerinin devamını sağlamaktadır. Teknoloji de günümüzde önemli bir unsur olarak ön plana çıkmaktadır. Teknoloji unsuru, kütüphanenin temel unsurlar arasında her ne kadar yer almasa da son zamanlarda temel unsurlar arasında değerlendirilmeye başlandığı görülmektedir. Bu nedenle, teknolojinin kütüphanenin gelişimine büyük katkısı bulunmaktadır (Küçükcan, 2015).

Kütüphaneler, kullanıcı memnuniyeti ve başarılarında önemli bir rol oynayan hizmet anlayışıyla birlikte, kullanıcıların ihtiyaç ve taleplerini karşılanması üzerine kurulan merkezler olarak hizmet vermektedir. Bu nedenle, kütüphanelerde yenilikçi, kullanıcı odaklı ve yaratıcı hizmetlerin sunumu önemli bulunmaktadır. Bu yaklaşım, kütüphanenin varlığını sürdürmesi ve topluma en iyi şekilde hizmet vermesi için gerekli görülmektedir. (Küçükcan, 2015).

Günümüzde teknoloji insan hayatının her alanında önemli bir yer tutmaktadır. Bilgi ve belge merkezleri de teknolojinin etkisiyle yaşam alanları haline gelmektedir. Bu merkezler, kullanıcıların hayatlarını destekleyen ve geliştiren bir rol üstlemektedir. İnovasyon, bu merkezlerin gelişiminde önemli bir role sahiptir ve bilgi ve belge yöneticileri tarafından dikkatle takip edilmektedir.

Ulusal literatürde kütüphane ve inovasyon konusunu ele alan sınırlı sayıda bilimsel çalışma bulunmaktadır. İnovasyon ve kütüphaneler konusunda yapılan tez çalışmaları incelendiğinde, farklı alt başlıklara odaklanan araştırmalar olduğu görülmektedir. Bu tezlerden biri, kütüphane kullanıcılarının inovasyon sürecine nasıl katkı sağlayabileceğini ele alan Polat'ın (2015) çalışmasıdır. Bir diğer tez ise Alaca (2015) tarafından yürütülen ve halk kütüphanelerinde yenilikçi hizmetlerin nasıl geliştirilebileceğini inceleyen araştırmadır. Alaca (2021), daha sonra Türkiye'deki halk kütüphanelerinin yönetim ve hizmet yapısını inovatif örgüt kültürü perspektifinden değerlendiren bir başka tez çalışması da

gerçekleştirmiştir. Son olarak, bu makalenin de temel aldığı Yıldırım'ın (2019) tezi, vakıf üniversitesi kütüphanelerinde sunulan hizmetlerde inovasyona odaklanmaktadır. Kütüphane ve inovasyon konusu ile ilgili akademik makaleler incelendiğinde ise, kütüphanenin mimari tasarımı üzerine inovasyon (Şeşen, 2020) ve kütüphane tasarımında yenilikçi mekanlar konulu makerspace atölyeleri (Yavuz, 2020) konulu çalışmalar bulunmaktadır.

Uluslararası literatür incelendiğinde bu çalışmalardan biri yenilikçi teknoloji, inovasyon ve dijital kütüphaneleri konu alan Cervone'nin (2010) çalışmasıdır. Bir diğer çalışma ise Xiaobin'e (2009) ait olan akademik kütüphanelere özel inovatif hizmet modelleri oluşturma konulu çalışmadır. Kütüphanelerde inovasyon kültürünün geliştirilmesi üzerine yapılmış olan çalışma ise Sheng'in (2007) çalışmasıdır. Akademik kütüphane hizmetlerinde inovasyon literatürü Whitlatch ve Reynolds (1985) tarafından çalışılmıştır. Kurt, Kurt ve Medaille'nin (2010) kütüphanelerde inovasyona teşviki konulu çalışması bulunmaktadır. Bitter-Rijkema, Verjans ve Bruijnzeels'in (2011) ise yeni kütüphanecilere yönelik sürdürülebilir inovasyon kapasitelerini güçlendirmek konulu çalışmaları bulunmaktadır. Konuyla ilgili diğer akademik çalışmalara bakacak olursak, Germano'nun (2011) inovasyona yönelik kütüphane liderliği, Jantz'ın (2012) kütüphanelerdeki inovasyon, yine Jantz'ın (2017a) inovatif kütüphane kültürü oluşturma, araştırma kütüphanelerinde vizyon ve (2017b) inovasyon ve liderlik konulu çalışmaları yer almaktadır. Uluslararası literatürde konu oldukça fazla işlenmektedir. Harbo ve Hansen'in (2012) kullanıcıların ihtiyaçlarına yönelik kütüphane inovasyonu, Scupola ve Zanfei'nin (2016) kamu sektöründe yer alan dijital kütüphanelerdeki yönetim ve inovasyon, Letnikova ve Xu'nun (2017) 3 boyutlu yazıcılar üzerinden akademik kütüphane inovasyonu ve Wójcik'in (2019) kütüphanelerde inovatif bilgi hizmetleri çalışmaları ise konuyla ilgili diğer çalışmalar olarak göze çarpmaktadır.

Kütüphane ve inovasyon alanında yapılan akademik çalışmalar incelendiğinde ulusal boyutta yapılmış olan çalışmaların uluslararası boyuta göre sayısı ve içerik açısından sınırlı olduğu görülmektedir. Bu problem durumuna bağlı olarak, ulusal ölçekte bu konuda daha fazla çalışmanın yapılmasının gerekliliği bu çalışmanın doğal sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

İnovasyon Nedir?

İnsanoğlu, düşünebilme kabiliyeti sayesinde, tarih boyunca sürekli değişim içinde olmuştur. Bu değişimler bazen hızlı kabul edilirken, bazen aşamalı olarak hayata geçirilmiştir. Gelişim ve değişim kavramları insanlığın varoluşundan beri vardır, ancak son zamanlarda "inovasyon" terimi sık sık duyulmaktadır. İnovasyon, tam olarak değişim ve yenilik anlamına gelmese de bu kavramın bir parçasıdır. İnovasyon, daha önce kullanılmamış ve kuruma ters

gelebilecek bir hizmetin hayata geçirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2024). Cambridge Dictionary Online'a göre inovasyon, "yeni bir fikir veya yöntem" olarak tanımlanmaktadır (Cambridge Dictionary Online, 2024). Merriam Webster Online inovasyon kavramını "yeni bir fikir, yöntem veya cihaz" olarak tanımlanmaktadır (Merriam-Webster Online Dictionary, 2024). Başka bir tanımda ise inovasyon, Latince "innovare" kelimesinden türetilmiştir ve toplumsal, kültürel ve idari ortamda yeni yöntemlerin kullanılmaya başlanması anlamına gelmektedir. İnovasyon, bilginin ekonomik ve toplumsal faydaya dönüştürülmesini ifade etmektedir. Bu nedenle, teknik, ekonomik ve sosyal süreçlerin bir bileşimidir. İnovasyon, değişime olan istek, yeniliğe açıklık ve girişimcilik ruhuyla özdeşleşen bir kültürün ürünüdür (Elçi, 2007).

Drucker'a (1998) göre inovasyon, "Girişimcilerin farklı bir iş veya hizmet ortaya koymak için değişiklik yapmalarını sağlayan araçtır. Bir disiplin, öğrenme yeteneği, uygulama yeteneği olarak gösterilme özelliğine sahiptir." Girişimcinin yeni gelir üreten kaynaklar oluşturduğu veya mevcut kaynaklara gelir yaratma potansiyelini artırdığı araç olarak tanımlanmıştır. Kuczarski (2003), inovasyonu tanımlarken çeşitli sorular yöneltilmektedir. İnovasyonun bir süreç, strateji, kıstas, çok işlevli bir ekip veya dünyada ilk defa gerçekleştirilen bir eylem olup olmadığını sorgulamaktadır. Ayrıca, inovasyonun bir yönetim tekniği mi yoksa bir liderlik sorumluluğu mu olduğunu da tartışmaktadır. Kuczarski'ye göre, inovasyon doğru bir şekilde uygulandığında, tüm bu unsurları ve daha fazlasını içeren kapsamlı bir kavramdır. Kılıç (2013) araştırmasında inovasyonun tarihçesini dört döneme ayırmaktadır. İlk döneminde, mucitler bireysel çabalarıyla öne çıkmaktadır. İkinci dönemde, ticari buluşlar öne çıkar. Üçüncü dönemde, mucitler kendi firmalarını kurarak yeni teknolojiler geliştirirken dördüncü dönemde ise iş modellerinin ön plana çıktığını belirtmektedir.

İnovasyon ile ilgili tanımlar incelendiğinde, yeni fikirlerin veya hizmetlerin ortaya çıkması anlamına geldiğini göstermektedir. İnovasyonun sınırları olmadığı için, genellikle faydalı olan her yeni düşünce, yöntem veya buluş aslında bir inovasyon olarak kabul edilmektedir.

İnovasyon Türleri

İnovasyonun türleri geniş bir yelpazeye yayılmaktadır. Oslo Kılavuzu'na göre, inovasyon türleri ürün, süreç, pazarlama ve organizasyonel inovasyon olarak dört ana başlık altında incelenmektedir (OECD ve Avrupa Birliği, 2005). Ancak akademisyenlerin ve bilim insanlarının yorumlarına göre, inovasyon türleri çeşitlilik göstermektedir.

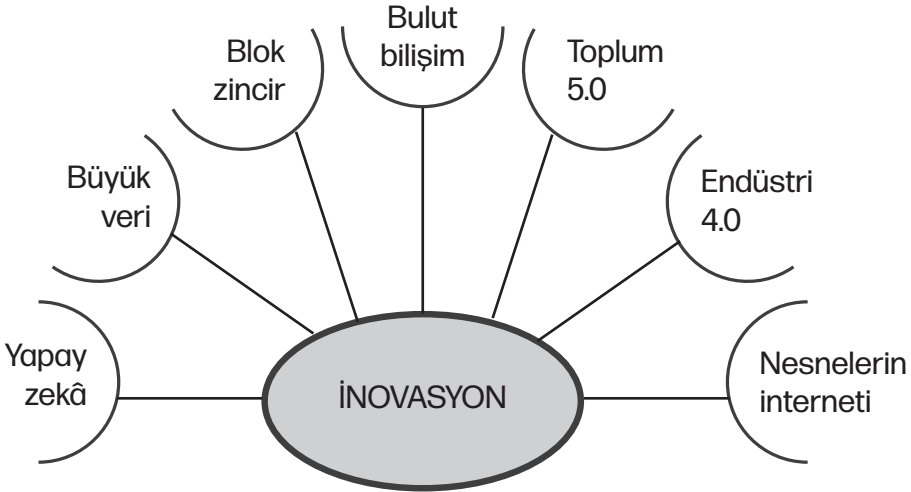
Ürün inovasyonu, mal veya hizmet üzerinde gerçekleşen inovasyondur. Süreç inovasyonu ise ürün veya hizmet üretim veya teslimat maliyetlerini azaltmayı, kaliteyi artırmayı veya iyileştirmeyi amaçlar. Pazarlama inovasyonu,

ürün ile ilgili tüm süreçlerdeki değişiklikleri içerir ve müşterilere daha iyi bir şekilde cevap vererek satışları artırmayı hedefler. Organizasyonel inovasyon ise şirketlerin ticari uygulamalarında ve işyeri düzenlemelerinde yeni metodlar uygulamasını içerir (OECD ve Avrupa Birliği, 2005).

İnovasyon, bir kurumun rekabet gücünü artırarak başarılı olmasının anahtarıdır. İnovasyon, sadece teknolojik buluşları değil, iş modellerini de içerir ve sürekli değişen dünyada rekabet avantajı sağlar. İnovasyon, sadece ekonomik değil, aynı zamanda toplumsal faydayı da amaçlar. İnovasyonun sınırı olmamakla birlikte, her yeni düşünce, yöntem veya buluş aslında bir inovasyon olarak kabul edilmektedir (OECD ve Avrupa Birliği, 2005).

Kütüphanelerin Göz Önünde Bulundurulması Gereken İnovatif Kavramlar

İnovatif düşünceler geliştikçe ortaya yeni yeni kavramlar çıkmaktadır. Bu kavramların şüphesiz etkili olduğu alanların başında şüphesiz kütüphaneler gelmektedir. Kandur'a (2019) göre kütüphanelerin gelecekte bazı inovatif konuları göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu konuları sıralayacak olursak, mekanın yeniden tasarlanması (nesnelerin interneti uygulamaları), toplum 5.0, elektronik kaynaklara ne kadar yer verildiği, öğrencilerin akademik başarısı ile kütüphane kullanımı arasında korelasyona göre koleksiyon geliştirme (büyük veri uygulamaları), robot kütüphaneciler (yapay zekâ), özellikle arşiv belgelerinin saklanması konusunda blokzincir teknolojilerinin kullanılması kütüphaneler için gelecek öngörülerinde yer almaktadır.

Şekil 1: İnovasyon ile ilgili kavramlar

Şekil 1’de bahsedilen inovasyon ile ilgili kavramlardan olan yapay zekâ kavramı, ilk kez Alan Turing tarafından 1950’lerde “makinelere düşünebilir mi?” sorusuyla gündeme gelmiştir. Bu soruya ilk ciddi cevap, 1956’da Marvin Minsky, Nathaniel Rochester, John McCarthy ve Claude Shannon tarafından organize edilen Dartmouth Konferansı’nda verilmiştir. Bu konferansta sunulan bildiri metni, yapay zekâyâ temel sağlayan ilk metin olarak kabul edilmektedir (Aydın, 2013). Whitby’ya göre, yapay zekâ, insanlarda, makinelerde ve hayvanlarda akıllı davranışı inceleyen ve icat edilen aygıtların bu tarz zeki davranışlarda bulunabileceğini bulmaya çalışan bir bilim dalıdır. Ayrıca, yapay zekâ, insanın sahip olduğu zekâyı makinelerin de yapmasını sağlamak olarak da tanımlanabilir (Whitby, 2003; Özdoğan, 2017).

Büyük veri, geleneksel ilişkisel veri tabanlarında veri işleme ve depolama maliyetlerinin yüksek olduğu durumlar için geliştirilmiş bir teknoloji olarak tanımlanmaktadır. İlk olarak 2003 yılında Google tarafından temelleri atılmış ve daha sonra pek çok firma tarafından üretilen açık kaynak kodlu yazılımlarla yaygınlaşmaktadır (Özdoğan, 2017). Büyük veri terimi genellikle hacim, çeşitlilik ve hız gibi üç ana konuyu kapsamaktadır. İnsanlık her iki sene bir ürettiği veri miktarı kadar yeni veri üretmektedir (Aksu, 2013).

Blokzincir, küresel literatürde “blockchain” olarak kullanılmaktadır. Ulusal literatürde ise “blokzincir”, “blok zinciri” ve “blokzinciri” kavramları kullanılmaktadır. Verilerin kaydedildiği blokların birbirlerine eklenmesi veya zincirlenmesi ile birlikte bloklar silsilesinin meydana gelmesi “blokzincir” kullanımının ortaya çıkmasını sağlamaktadır (Süküt, 2024). Blokzincir, güvenilir bir otoritenin veya merkezi bir sunucunun kaldırılmasını sağlayarak, merkezi güvenin internet ortamına dağıtılmasına olanak tanıyan bir teknolojidir. Bitcoin ve Ethereum gibi sanal para birimlerinin arkasındaki teknoloji olarak bilinse de, sadece bu platformlarla sınırlı değildir. Blokzincir, günümüzdeki tek merkeze bağlı güven sistemlerindeki merkezi yapıyı dağıtarak, bu sistemlerin daha verimli çalışmasına katkı sağlayabilecek bir potansiyele sahiptir. Blokzincir, internet ortamında veri aktarımının yanı sıra değerli varlıkların aktarımına da olanak sağlayan, merkezi olmayan bir şifreleme kayıt defteridir (Blokzincir Çalıştay: Tübitak, 2019).

Nesnelerin İnterneti (IoT), herhangi bir cihazdan, nesneden, makineden, objeden, robottan veya akıllı okuyucudan, ya da insan kaynaklı üretilen verilerin, bir bağlantı veya ağ aracılığıyla başka sistemlere aktarılması işlemidir. Gelecekteki fabrikaların bu tür yöntemlerle çalışması muhtemeldir (Özdoğan, 2017). Son yıllarda, bilgi ve iletişim teknolojilerinin (BİT) geniş çapta benimsenmesi, bireysel, toplumsal ve ekonomik alanlarda belirgin sonuçlara yol açmaktadır. Hızla gelişen yeni teknolojiler, süreçleri yeni boyutlara taşıyarak veri üretimini ve elde edilen bilgi niteliğini değiştirmektedir. Bu gelişmeler, bilgilerin stratejik

olarak daha sık kullanılmasına olanak sağlamaktadır. Bilginin bir güç olarak kabul gördüğü günümüzde, teknolojik yeniliklere direnç göstermek yerine bu yenilikleri anlamak ve kabul etmek önemlidir. Aksi halde, rekabet gücü ve organizasyonların sürdürülebilirliği tehlikeye girebilir. Bu sebeple, BİT'e uyum sağlama organizasyonlar için kritik bir gerekliliktir ve yöneticileri yönetim süreçlerinde iyileştirmeler yapmaya teşvik etmektedir. Nesnelerin İnterneti (Nİ) gibi çeşitli teknolojiler de bu bağlamda önemli bir rol oynamaktadır (Yalçınkaya ve Cibaroğlu, 2019)

Endüstri 4.0, 3. sanayi devriminin sonlanmasıyla 2011'li yıllarda ortaya çıkan bir dönemi ifade eder. Bu dönem, çağa uygun üretim anlayışı, yeni nesil mobil internet teknolojileri, akıllı okuyucular, büyük veri, nesnelerin interneti, bulut bilişim, üretim cihazları ve robotlar arasındaki etkileşim, üç boyutlu yazıcılar gibi kavramları içerir. Üçüncü endüstri devrimi dijital bir devrim olarak bilinirken, dördüncü sanayi devrimi siber bir devrimdir. Dijital ürün ve cihazlar üçüncü devrimde geliştirilmişken, dördüncü devrimde siber teknolojiyle birleşmiştir (Özdoğan, 2017).

Toplum 5.0, nesnelerin interneti, yapay zeka ve robotik gibi teknolojilerin kullanımıyla üretilen inovasyonun, ekonomi ve toplum üzerinde önemli değişiklikler getirdiği yeni bir çağdayız. Küresel eğilimleri göz önünde bulundurarak, Japonya'nın kabul ettiği 5. Bilim ve Teknoloji Temel Planı, Toplum 5.0'ı temel bir kavram olarak Ocak 2016'da tanıttı. Toplum 5.0 kavramı, ekonomik ve mali yönetim ve reform için temel bir politika olan Ekonomik ve Mali Yönetim ve Reform 2016 Temel Politikasının stratejik bir parçası olarak belirlendi ve Yatırımlar için Konseyler büyüme stratejilerinden biri olarak tanımlandı. Toplum 5.0, Japonya'nın büyüme potansiyelini artırmak için inovasyon stratejisinin merkezi olarak konumlandırıldı (Society 5.0: Hitachi, 2019). Aslında Toplum 5.0, yalnızca Japonya'nın iç sorunlarını çözüme kavuşturmak yerine diğer ülkelerdeki benzer problemlerin çözümü alanındaki çalışmalarda katkı sağlayabilir. Zaten Japonya da Toplum 5.0 kavramını ortaya koyduğundaki amacı sadece kendi içindeki problemlerin çözümü yerine globalde karşılaşılabilecek problemlerle de mücadeleyi hedeflemektedir. Küresel ölçekte karşılaşılabilecek problemleri, küresel ısınma, doğal kaynakların azalması, ekonomik eşitsizlik ve terörizm olarak sıralayabilmekteyiz (Kavak, A, 2023).

Bulut bilişim fikirleri, ilk olarak 1950'lerde ortaya çıkmaya başladı. Amazon şirketi, veri merkezlerini yenileyerek bulut bilişimin gelişimine önemli katkı sağladı. Şirket, dünyanın ilk gerçek bulut bilişim hizmeti olan Amazon S3'ü 2006 yılında resmen başlatarak bulut bilişim alanında öncü oldu. Günümüz dijital dünyanın en önemli sorunlarından biri, her geçen gün artan ve her yıl bir önceki yılın toplamına eşit miktarda veri depolama ihtiyacıdır. Ancak, teknolojik cihazların bellek kapasiteleri de artmaktadır. Bu kapasite artışı genellikle

fiyat artışıyla birlikte gelmektedir. Bulut bilişim teknolojisi, bu sorunlara çözüm getirmek için geliştirilmiştir. Bulut bilişim, internet üzerinden veri depolama hizmeti ve işlem kapasitesi sağlar (Bulut, 2018).

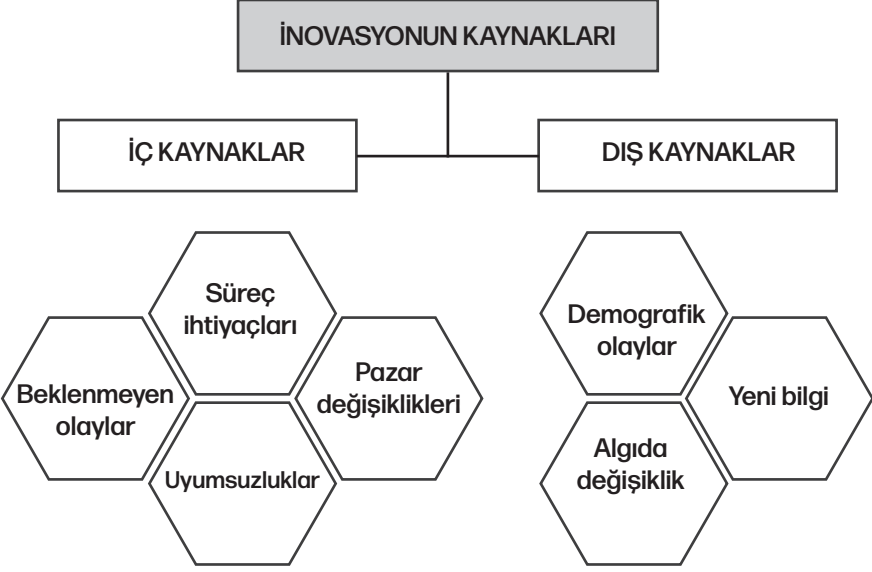
İnovasyonun Önemi ve Kaynakları

İnovasyon kavramı, teknoloji ve bilim alanlarında temel politikalar arasında yer almaktadır. Değişim çağımızda kaçınılmazdır, özellikle de kurumsal ve insan kaynağının gelişimi için, bilinçli, yaratıcı ve yenilikçi adımlarla hareket etmek önemlidir. Bu bağlamda inovasyonun önemi daha da net anlaşılmaktadır. Şirketlerin gelirlerini ve refahını artıran unsurlar arasında belki de en önemli değere sahip olan gelişmeler inovatif gelişmelerdir. İnovasyon sayesinde şirketlerin ve dolaylı yoldan dünyamızın gelişmesi hem çok yönlü hem de planlı şekilde olacaktır. Yenilikler dünyamız tarihi boyunca sürekli olmaktadır ancak inovasyon bilgisi ve eğitimi olan kurum ve firmalar bu yeniliği sürekli ve planlı hale getirebilmektedir. Bu nedenle ülkemizdeki bazı üniversitelerde inovasyon ders olarak verilmektedir.

İnovasyonun hayata geçirilebilmesi, uygulanabilmesi ve devamlılığının sağlanabilmesi için bazı önemli bileşenler bulunmaktadır. Bu bileşenler arasında küreselleşme, bilgi çağı ve toplumu, elektronik dönüşüm, e-devlet ve e-girişim, bilgi okuryazarlığı, öğrenen örgütler ve yaşam boyu öğrenme kavramları yer almaktadır. Ayrıca, bilgi ve iletişim teknolojileri, yenilikçilik, üretkenlik, dijital değişim kavramları ve Ar-Ge faaliyetleri de inovasyonun önemli bileşenleri olarak sıralanmaktadır (Bir ve Yıldırım, 2020).

İnovasyonun ortaya çıkabilmesini sağlayan önemli bir etken de inovasyonun kaynağıdır. İnovasyon kaynakları da belirli başlıklar altında incelenmektedir. Fakat inovasyonun bu başlıklar üzerine bir görüş birliği bulunmamaktadır. İnovasyonun kaynaklarını Drucker (2002), yedi, Von Hippel (2007) ve Luecke ve Katz (2003) ise dört ana başlık altında incelemektedir.

Drucker'a (2002) göre dâhilerin düşüncelerinden doğan inovasyonlar bulunmaktadır. Bununla birlikte genellikle başarılı olanlar inovatif fırsatların bilinçli ve amacına uygun şekilde araştırılmasının sonucunda meydana gelenlerdir. İnovasyon kaynakları şirketler ve sanayi alanlarında dört adettir. Bu dört kaynağı sıralayacak olursak bunlar; beklenmedik olaylar, uyumsuzluklar, süreç ihtiyaçları ve pazar değişiklikleridir. Şirket ve sanayi alanlarındaki kaynaklara ek olarak sosyal ve entelektüel alanlardaki üç adet inovasyon kaynağını ekleyebiliriz. Bu kaynaklar, demografik değişiklikler, algıdaki değişiklikler ve yeni bilgilerdir.

Şekil 2: Drucker'a (2002)göre inovasyonun kaynakları

Von Hippel'a (2007) göre inovasyonun kaynakları kullanıcı temelli, üretici temelli, tedarikçi temelli ve rakip temelli olmak üzere dört ana başlık altında sınıflanmaktadır. Kullanıcılar, inovasyonun Ar-Ge ve ihtiyaç belirme aşamasına, üreticiler, ekonomik ve uygulanma kısmına kaynaklık etmektedirler. Tedarikçiler, satmak istedikleri ürün veya hizmetlere talebi arttırmak üzerine ve rakipler de rekabet anlayışıyla yine inovasyona kaynak oluşturmaktadırlar.

Son olarak, Luecke ve Katz (2003), inovasyonun kaynaklarını, yeni bilgi, tüketici görüşlerinden faydalanma, lider kullanıcılar ve empati tasarımı başlıkları altında incelemektedir. Bir inovasyonun gerçekleşmesi için ortaya atılmış yeni bir bilgi, tüketicilerin olumlu veya olumsuz görüşleri, hizmet ve ürünlerden faydalanan üst düzey kullanıcıların aktardığı fikirler ve kurumların olaylara tüketici gözünden bakabilmesi durumlarından birine ihtiyaç duymaktadır (Karsantık,2020).

Yöntem

Bu araştırmada görüşme yöntemi kullanılmıştır. Görüşme yöntemi, sosyal bilimlerde sıkça kullanılan bir yöntemdir ve sadece konuşma ve dinleme gibi temel becerilere dayandığı düşünülse de aslında duyarlılık, beceri ve disiplin gerektiren karmaşık bir süreçtir (Yıldırım ve Şimşek, 2000). Bu yöntem araştırmanın planlanan amaçlarını karşılayacak verilerin toplanabilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Literatürde görüşme yönteminin araştırmalara sağlayacağı avantajlardan bazıları, cevaplayan kişi birbiriyle alakalı soruları cevaplamaktadır, bu sebeple sorulara verilen cevapların karşılaştırılabilirlik seviyesi yüksek olmaktadır, araştırmacının ön yargısı azalmaktadır ve veriler istatistiksel olarak kolayca analiz edilebilmektedir (Finn, Walton ve Elliott-White, 2000). Görüşme yöntemi, sosyal bilimlerde sıkça kullanılan bir yöntemdir ve sadece konuşma ve dinleme gibi temel becerilere dayandığı düşünülse de aslında duyarlılık, beceri ve disiplin gerektiren karmaşık bir süreçtir (Yıldırım ve Şimşek, 2000). Çalışmada görüşme yapılacak kişilerin bir hizmeti veya bir olayı anlatması istenmiştir. Buna da en uygun yöntem ucu açık sorulu görüşme yöntemidir. Kullanılacak soruların sayısının az ve ucu açık sorular olması da görüşme yönteminin tercih sebepleri arasında yer almaktadır.

Araştırmada görüşme formu, alandan uzman kişilerden alına görüşler doğrultusunda açık uçlu sorular şeklinde hazırlanmıştır. Görüşme soruları, katılımcılara kütüphanelerinin hizmetleri, inovasyona bakış açıları ve eğitimleri ele alacak şekilde hazırlanmıştır. Hazırlanan 10+1 sorunun yer aldığı görüşme formu ile pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Pilot çalışmada iki katılımcıdan alınan yanıtların analizi neticesinde tekrarlayan soruların görüşme formundan çıkarılmasına karar verilerek 5+1 şeklinde revize edilmiştir.

Görüşme formu katılımcılara Ağustos 2019 tarihinde gönderilmiş ve aynı ay içerisinde geri dönüşler alınmıştır. Katılımcılardan toplanan veriler içerik analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Şimşek ve Yıldırım'a (2000) göre içerik analizi yöntemi, verileri tanımlamayı ve verilerde gizli olabilecek gerçekleri ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde organize ederek yorumlamaktır. (Yıldırım & Şimşek, 2000, s. 162-165). Verilerin analizi süreci kodlama, temaların bulunması, verilerin organize edilmesi ve yorumlanması aşamalarıyla tamamlanmıştır.

Bulgular

Araştırma kapsamında incelenen kütüphaneler Türkiye örnekleri olarak Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi Kütüphanesi, MEF Üniversitesi Kütüphanesi ve dünya örnekleri olarak Illinois Üniversitesi Kütüphanesi ve Helsinki

Üniversitesi Kütüphanesi olmak üzere dört kütüphaneden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri Ağustos - Eylül 2019 tarihleri arasında toplanmıştır. X ve Y Türkiye örneklerini, Z ve Q dünya örneklerini temsil etmektedir.

Temel Kütüphanecilik Hizmetleri Dışındaki İnovatif Hizmetler

Araştırmada temel kütüphanecilik hizmetleri dışındaki inovatif hizmetlerin belirlenmesi amacıyla katılımcıların ilk olarak “Kütüphanenizin basılı materyallerindeki; kitap ödünç verme, kaynak sağlama, kataloglama gibi temel hizmetler dışındaki hizmetleri nelerdir?” sorusunu yanıtlamaları istenmiştir. Katılımcılardan gelen cevaplarda öne çıkan hizmetler aşağıda sunulmaktadır.

X Kütüphanesi,

- Danışma ve Referans Hizmeti
- Oryantasyon, Kullanıcı ve Birim içi Eğitimler
- Anket hizmeti
- Kültürel etkinlikler
- E-kaynaklara istenilen her yerden 7/24 erişim (uzaktan erişim)
- Kablosuz internet erişimi
- Kütüphane web sayfası ile güncel bilgiye erişim
- Kütüphane sosyal medya hesapları ile güncel bilgiye erişim
- Şube Kütüphane Hizmetleri
- RFID güvenlik otomasyonu hizmeti
- Online katalog tarama hizmeti
- Ulusal ve uluslararası elektronik veri tabanları abonelikleri
- Akademik Yayın Tarama ve Yayın Sağlama Hizmeti (TÜBESS-KİTS)
- Kütüphaneler arası Ödünç ve Belge Sağlama Hizmeti (ILL)
- ISBN, sertifika ve bandrol alınması işlemleri
- Elektronik Belge Yönetimi (EBYS) Hizmeti
- Staj Hizmeti (Üniversitelerin Bilgi ve Belge Yönetimi ve TDS Bölümlerinden)
- Proje faaliyetleri
- Kurumlar Arası İletişim Sağlama (sempozyum süreçleri, mesleki toplantılara katılım)
- Raporlamalar ve istatistikler (YÖK, TÜİK, kurum raporları vb.)
- Grup çalışma Odası, Multimedya Odası ve Seminer Odası hizmeti (rezervasyon)
- 7/24 çalışma alanı hizmeti
- Etkinlik Anons Hizmeti
- TV Duyuru sistemi
- Kitap dışı kaynaklar ödünç hizmeti (projeksiyon, pointer, kulaklık, hoparlör, yazı tahtası)
- Öğrenci Emanet Dolapları hizmeti

şeklinde cevaplamıştır.

Y Kütüphanesi,

- Kitap Access kodlarının kullanıcılarla paylaşılması
  - Reserve Bölüm Uygulaması
  - Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi öğrencileri projelerinin sisteme entegre edilmesi
- şeklinde cevaplamıştır.

Z Kütüphanesi,

- Altmetrik ve Araştırma Görünürlük Hizmetleri (PlumX, Altmetric Explorer ve Kudos; bu hizmetler şirketler tarafından verilmektedir. Kütüphane ayrıca yeni araştırma yayınlarını tweetliyor. Araştırmacılarımızın bu hizmetleri öğrendikleri, bunlardan nasıl faydalanabilecekleri ve uygulamalı olarak çalışabilecekleri atölye çalışmaları da düzenliyoruz. Yeni hizmetler kurarken pazarlamak ve destek vermek gerçekten önemlidir.)
- Yapay Zeka (Kullanıcılara sunulan Iris.AI – yapay zeka ile bilgi alma, Teqmine – araştırmanın inovasyonu ve ticarileştirilmesi için yapay zeka ile patent araması)
- Veri Yönetimi Desteği (Kullanıcılarımız için veri yönetimi planlama DMP-Tuuli için bir araç sunuyoruz. DMP atölye çalışmaları düzenliyoruz; Özellikle büyük hibe başvuru süresi bağlamında. Katılımcılar veri yönetimi planlarını yazarken destek alıyorlar, biz de bu planları yorumluyoruz. Üniversitede veri desteği için bir ağımız var (BT, yasal hizmetler, finansman, kütüphane, araştırma yönetimi). Bu ağ kütüphane tarafından yönetilmektedir.
- Makale Erişim Ücretleri (Açık erişim-Destek, Kütüphane yayıncılarla indirimler üzerinde pazarlık eder.)
- Kütüphanede düzenlenen kendi kendine arşivleme
- Güncel Araştırma Bilgi Sistemi
- Açık Depo
- MEDIC (Sağlık veri tabanı hizmeti)
- Kütüphane tarafından yönetilen araştırma değerlendirmesi için ölçüm hizmetleri
- EDITORI - açık erişim kurmak için açık dergi sistemi
- Sağlık Merkezi: Tıp kampüsünde işbirliği ve ağ oluşturma

- Bilgi Alımı (MOOC- Massive Open Online Course - Büyük Açık Çevrimiçi Kurs)
- Kütüphane fakültenin öğretim ortağıdır: kurs takviminde açık kurslar (Üniversite öğrencileri ve personeli için)
- Bilimsel Bilgiyi Yönetme - doktora öğrencileri için ders (1 ECT); Helsinki Üniversitesi Sağlık Bilimleri Doktora Okulu ile işbirliği içinde düzenlenmiştir.
- Lux Humana koleksiyonu ve etkinlikleri (Tıbbi beşeri bilimleri teşvik eden kütüphane: bir tıbbi veya tıbbî eğitim veya uygulama ile ilgili olan beşeri bilimleri, sosyal bilimleri ve sanatları kapsayan disiplinlerarası bir varlık. (Tıp fakültesi ve tıp kütüphanesinin işbirliğidir.)

şeklinde cevaplamıştır.

Q Kütüphanesi,

- Veri edinme hizmeti
  - Coğrafi bilgi sistemleri
  - Telif hakkı hizmetleri
  - Veri tabanı danışmanlığı
  - İstatiksel danışmanlık
  - Sayısallaştırma
  - Medya ekipmanı ödünç alma
  - Ses/Görüntü üretim stüdyosu
  - 3D yazıcı laboratuvarı
  - Görüntüleme duvarı
  - Bilişim atölyesi
  - Yansına Odaları
  - Terapi köpekleri
- şeklinde cevaplamıştır.

Yukarıda elde edilen bilgiler tablo1' de düzenli bir biçimde sunulmaktadır.

Tablodaki veriler incelendiğinde;danışma ve referans hizmetleri, uzaktan erişim imkanı, kablosuz internet, kütüphane web sayfaları, kütüphane sosyal medya hesapları, RFID güvenlik sistemleri, çevrimiçi katalog tarama, elektronik veri tabanı abonelikleri ve danışmanlığı, akademik yayın tarama ve sağlama, kütüphaneler arası ödünç sistemi, grup çalışma odaları, multimedya odaları, açık raf erişimi, açık erişim, bilgi edinme hizmetleri ve kütüphane bülteni hizmetleri, araştırmaya dahil olan bütün kütüphaneler tarafından sunulmaktadır. Birim içi eğitimler, kullanıcı eğitimleri, ISBN-telif hakkı işlemleri ve seminer salonu hizmetleri, üç farklı kütüphane tarafından sağlanmaktadır. Stajyer kabulü,

Tablo 1. Örnekleme Kütüphanelerinin Hizmet Karşılaştırması

Örnekleme Kütüphanelerinin Hizmet Karşılaştırması	X Küt.	Y Küt.	Z Küt.	Q Küt.
Danışma ve Referans	X	X	X	X
Birim İçi Eğitimler	X	-	X	X
Kullanıcılar için Eğitimler	X	-	X	X
Uzaktan Erişim	X	X	X	X
Kablosuz İnternet Erişimi	X	X	X	X
Kütüphane Web Sayfası	X	X	X	X
Kütüphane Sosyal Medya	X	X	X	X
RFID Güvenlik Sistemi	X	X	X	X
Çevrimiçi Katalog Tarama Hizmeti	X	X	X	X
Elektronik Veri Tabanı Abonelikleri-Danışmanlığı	X	X	X	X
Akademik Yayın Tarama ve Sağlama	X	X	X	X
Kütüphaneler arası Ödünç Sistemi	X	X	X	X
ISBN-Telif Hakkı İşlemleri	X	-	X	X
Elektronik Belge Yönetim Sistemi (EBYS)	X	-	-	-
Stajyer Kabul Etme	X	-	X	-
Grup Çalışma Odaları	X	X	X	X
Multimedya Odaları	X	X	X	X
Seminer Salonları	X	-	X	X
7/24 Çalışma Alanı	X	-	-	-
Öğrenci Emanet Dolapları	X	-	-	-
Kulaklık Ödünç Verme	X	-	-	X
Projeksiyon Ödünç Verme	X	-	-	-
Hoparlör Ödünç Verme	X	-	-	X
Yazı Tahtası Ödünç Verme	X	-	-	-
Şarj Aleti Ödünç Verme	-	-	-	X
Dizüstü Bilgisayar Ödünç Verme	-	X	-	-
Tablet Ödünç Verme	X	-	-	X

Tablo 1. devamı

Örnekleme Kütüphanelerinin Hizmet Karşılaştırması	X Küt.	Y Küt.	Z Küt.	Q Küt.
Medya Ekipmanı Ödünç Verme	-	-	-	X
Evcil Hayvan Ödünç Verme	-	-	-	X
Rezerve Kaynak	-	X	-	-
Kitap Erişim Kodlarını Paylaşma	X	X	X	X
Öğrenci projelerinin sisteme entegre edilmesi	-	X	-	-
Altmetrik ve Araştırma Görünürlük	-	-	X	-
Yapay Zeka ile Bilgilendirme	-	-	X	X
Veri Yönetimi Desteği	-	-	X	X
Açık Raf	X	X	X	X
Arşivleme	-	X	-	X
Açık Erişim	X	X	X	X
Bilgi Edinme	X	X	X	X
Coğrafi Bilgi Sistemleri	-	-	-	X
İstatistiksel Danışmanlık	-	-	-	X
Sayısallaştırma	-	-	-	X
Ses/Görüntü Üretim Stüdyosu	-	-	-	X
3D Yazıcı Laboratuvarı	-	-	-	X
Görüntüleme Duvarı	-	-	-	X
Bilişim Atölyesi	-	-	-	X
Yansima Odaları	-	-	-	X
Kütüphane Bülteni	X	X	X	X
Self-Servis Kütüphane	-	-	X	X

kulaklık, hoparlör, şarj cihazı ve tablet ödünç verme, yapay zeka destekli bilgilendirme, veri yönetimi desteği, arşivleme ve self-servis kütüphane hizmetleri, iki farklı kütüphane örneği tarafından sunulmaktadır.

Diğer hizmetler ise tek bir kütüphane tarafından verilmektedir. Örneğin, elektronik belge yönetim sistemi, 7/24 çalışma alanı, öğrenci emanet dolapları, projeksiyon cihazı ve yazı tahtası ödünç verme gibi hizmetler yalnızca X Kütüphanesi tarafından sağlanmaktadır. Y Kütüphanesi, rezervasyon bölümü, öğrenci projelerinin sistem entegrasyonu ve dizüstü bilgisayar ödünç verme gibi hizmetleri sunmaktadır. Z Kütüphanesi ise almetrik ve araştırma görünürlüğü hizmetini sunmaktadır.

Son olarak, yansıma odaları, bilişim atölyeleri, görüntüleme duvarları, 3D yazıcı laboratuvarları, ses/görüntü üretim stüdyoları, sayısallaştırma hizmetleri, istatistik danışmanlığı, coğrafi bilgi sistemleri, evcil hayvan ödünç verme ve medya ekipmanı ödünç verme gibi hizmetler sadece Q Kütüphanesi tarafından sunulmaktadır.

Cevaplar incelendiğinde, çalışma kapsamında ele alınan kütüphanelerin sunduğu hizmetlerin çeşitliliği göze çarpmaktadır. Dört kütüphanenin de kullanıcılarına benzer hizmetler sunmasının yanı sıra kütüphanelere özgü olan hizmetlerde tespit edilmiştir. Benzer hizmetlerin birçoğu için geçmişte inovatif olarak nitelense de günümüzde artık kütüphanelerin temel hizmetleri arasında yer almaktadır. Katılımcılardan birisinin sunduğu hizmetlerin temel kütüphanecilik hizmetlerinden ayrıştığını söyleyebilmekteyiz. Bu hizmetlere, günümüzün inovatif, geleceğin ise temel kütüphanecilik hizmetleri aday olduğunu düşünebiliriz.

Kütüphanecilerin ve Kullanıcıların İnovasyona Olan İlgisi ve Bilgisi

Araştırmada kütüphanecilerin ve kullanıcıların inovasyona olan ilgisini ve bilgisini değerlendirmek amacıyla katılımcıların ikinci olarak “Kütüphanenizde kullanıcıların ve personelin ilgi ve yeterlilik seviyesi açısından inovasyona bakış açısı nedir?” sorusunu yanıtlamaları istenmiştir. Katılımcılardan gelen cevaplar aşağıda sunulmaktadır.

X Kütüphanesi, “Kullanıcıların ilgi ve yeterliliği: Üniversitemiz sağlık üniversitesi olması dolayısıyla kütüphane hizmetlerimiz de yoğunlukla sağlık personeline ve öğrencilerine yönelik olmaktadır. Sağlık alanı sürekli araştırma-geliştirmeye ihtiyaç duyulan ve güncel bilgilerin takip edilmesini gerektiren bir alan olduğundan kullanıcılarımızın hemen hepsi için inovasyon önemli bir konudur.

Personelin ilgi ve yeterliliği: Personelimiz de bu alana hizmet verdikleri için inovasyon konularını işleri gereği takip etmek durumundadırlar.” şeklinde cevaplamıştır.

Y Kütüphanesi, "Kullanıcılar: Kullanıcı grubumuzun %90'ını oluşturan 18 -25 arası genç kullanıcılar yeni uygulamalar konusunda hassas ve gelişmeleri yakından takip ediyor. Ancak yeni hizmet ve uygulamaların basit, kolay anlaşılabilir ve kullanıcı dostu olması en büyük beklenti.

Personel: Personel yeniliklere açık ve yeterli olduğundan herhangi bir sorun ile karşılaşılmamıştır." şeklinde cevaplamıştır.

Z Kütüphanesi, "Kullanıcılar: Tıp kampüsünde, kullanıcılar olumlu bir tutuma sahiptir. Kullanıcılarımız için yeni şeyler kurduğumuzda atölye çalışmaları ve sunumlar düzenlenmektedir. Yeni hizmetlere sahip olmak yeterli değildir, yoğun pazarlamaya da ihtiyaç vardır. Pazarlama, pazarlama!

Personel: Personel çok motive ve pro aktif (girişken). Yetkinlik ve profesyonel gelişim son derece değerlidir. Tıbbi kampüs kütüphanesinde, yeni şeyler geliştirme ve yenilikçi zihin oluşturma konusunda uzun vadeli bir geleneğe sahibiz." şeklinde cevaplamıştır.

Q Kütüphanesi, "Hem kütüphane çalışanları hem de kullanıcılar, gelişen teknolojiler hakkında son derece meraklı. Kütüphane çalışanları, inovatif ürünler ve hizmetler ile güncel kalmak için eğitim programları, atölye çalışmaları gibi programlara katılmaktadır. Kütüphane çalışanlarının, alanındaki ilerlemeler hakkında bilgi edinmek amacıyla konferanslara katılmak için kullanabilecekleri yıllık bütçeleri vardır. Ek olarak, Kütüphane Personeli Geliştirme Servisi, uzmanlar tarafından düzenli olarak verilen web seminerleri sunmaktadır. Kütüphane çalışanları bu web seminerlerinden ücretsiz yararlanmaktadır. Öte yandan, Kütüphane, kullanıcılara, ortaya çıkan teknolojiler hakkında daha fazla bilgi edinme fırsatı vermek için kullanıcılara çeşitli öğretim oturumları sunmaktadır. Kampüsün her yerinden öğrenciler ve öğretim üyeleri, bunları keşfetmek için Savvy Araştırmacı Atölyelerine katılıyor." şeklinde cevaplamıştır.

elde edilen bu bilgilere göre, araştırmaya dahil olan bütün kütüphanelerin personeli ve kullanıcıları yeniliklere açıktır ve bu yenilikleri takip etmektedirler. Kullanıcılar genellikle genç kuşaktan olduğundan, yeni hizmetlere hızlı bir şekilde adapte olabilmektedirler. Ancak, Z ve Q kütüphaneleri, personeline inovatif hizmetler geliştirmesini beklemektedir ve bu amaçla personeline bütçe ayırmaktadır. İnovasyon bilgisini geliştirmek de oldukça önemlidir. Ancak, personele yatırım yaparken ekonomik koşullar da göz önünde bulundurulmalıdır çünkü ekonomik imkanlar bu durumu etkileyebilir.

Kütüphanelerde İnovasyon Eğitimleri ve Programları

Araştırmada kütüphanelerde uygulanan inovasyon eğitimleri ve programları hakkında bilgi edinmek amacıyla katılımcıların üçüncü olarak "Kütüphanenizde inovasyon ile ilgili eğitimler veya programlar düzenlenmekte midir?"

sorusunu cevaplamaları istenmiştir. Görüşme formunda bu soruyu tamamlar nitelikte aşağıdaki sorular yer almaktadır.

- Ne tarz eğitim ve programlar düzenlenmektedir?
- Hangi sıklıkla düzenlenmektedir?
- Eğitimin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

d) Eğitimler, kuruma bir katma değer yaratıyor mu, elde edilen bilgilerin kurum adına bir hizmet, ürün veya uygulamaya dönüştüğünü düşünüyor musunuz? Düşünüyorsanız açıklar mısınız? Bu soru için katılımcılardan gelen cevapların analizinde elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmaktadır.

X Kütüphanesi, "İşe yeni başlayan personelimizin eğitiminde onların yeni fikirler üretmesini sağlayacak birçok eğitim vermekteyiz. Ayrıca stajyer öğrencilerimize de verdiğimiz eğitimlerde mezun olduktan sonra meslekte hangi alana yöneleceklerini sağlayan düşüncelerini yönlendirici fikirler vermekteyiz.

a) Kütüphane Hizmetleri Eğitimi, İletişim Eğitimleri, EBYS Oryantasyon Eğitimleri

- Yeni personel başlayınca ve yaz stajı dönemi boyunca
- Evet

d) Evet düşünüyorum. Bu eğitimler sayesinde iş hayatına yeni başlamış kişilere yol gösterici olunarak meslek hayatına katkıda bulunuyoruz. Stajyerlerimizin de pratikte neler ile karşılaşacaklarını göstererek onların ufkunu açarak yol gösterici oluyoruz."

şeklinde cevaplamıştır.

Y Kütüphanesi, "Bu konuda özel eğitim çalışması yapılmıyor. Ancak mesleğimizin doğası gereği tüm çalışanlar ulusal ve uluslararası gelişmeleri ve yeni uygulamaları yakından takip etmek ve hayata geçirmek konusunda son derece isteklidir.

- Cevap verilmemiştir.
- Cevap verilmemiştir.

c) Üniversitenin yeni bir üniversite olması ve girişimci vizyonu sebebiyle Kütüphane Hizmetleri, Kullanılan Otomasyon Sistemleri günün şartlarına uygun Ulusal ve Uluslararası nitelikte olup çalışan personelin ise bu sistemlere adaptasyonu tamdır.

- Cevap verilmemiştir."

şeklinde cevaplanmıştır.

Z Kütüphanesi,

a) *Ayda bir kez bilgilendirme (çevrimiçi ve bir araya gelme) ve yılda bir kez tam gün konferans düzenliyoruz.” şeklinde cevaplamıştır.*

b) *Yılda bir ve Ayda bir (3a ya bakınız)*

c) *Kütüphanemiz profesyonel gelişime ilgi duymaktadır ve bunun hakkında tartışıyoruz, fikir alışverişi yapıyoruz, gerektiğinde düzenlemek kolaydır.*

d) *Evet, eğitimler düzenlenirse, personel yeni şeylerin nasıl kullanılacağını öğrenir. Personel eğitimler sayesinde öğrenmesi gereken şeyleri bildiğinde, müşterilere(-kullanıcılara) bu yeni hizmetleri anlatmak için daha istekli ve güvenilir olacaklardır. Bilgiyi ve birikimi paylaşmak önemlidir.*

şeklinde cevaplamıştır.

Q Kütüphanesi,

a) *“-Savvy Araştırmacı atölyeleri*

- *Personel Geliştirme Programı ile Web Seminerleri*

- *Kütüphane Araştırmaları Vitrin - Yıldırım Konuşmaları, Poster Oturumu ; Yöneticiler, fakülteler ve yüksek lisans öğrencileri dahil tüm kampüsteki insanlar bu etkinliği ziyarete geliyorlar.*

b) *2018 Mali Yılı’nda kütüphanede gerçekleşen 1.707 grup sunumumuz vardı.*

c) *Bence onlar yeterince yeterli. Özellikle kütüphane çalışanları arasındaki iletişimi ve etkileşimi geliştirdiklerini düşünüyorum. Bu programlar sırasında, benzer ilgi alanlarına sahip çalışanlar iş birliği olanakları hakkında konuşma şansı yakalarlar. Şu anda hangi projeler üzerinde çalıştıklarını ve birbirlerinin deneyimlerini öğrendiklerini konuşuyorlar. Bu atölyeler bu alandaki uzmanlar tarafından öğretildiğinden, çalışanlar soru sormaya ve projeleriyle birlikte yaşadıkları sorunları tartışmaya başlar. Ayrıca, iyileştirme alanlarını da belirlerler.*

Bu tür eğitim programları sırasında ortaya çıkan tartışmalardan üretilen birkaç ürünü şahsen biliyorum.

d) *Bence bu programlar, kütüphanenin kampus topluluğu arasında olumlu algılanmasını geliştiriyor. Kütüphane programları, pazar sabahları tüm öğrencilere, fakültelere ve personele gönderilen haftalık e-posta ile duyurulur. Böylece herkes bu ücretsiz programları kütüphanede öğrenebilir. Kütüphane’nin istatistiksel danışmanlık hizmeti, Kütüphanenin, araştırmacılardan gelen güçlü talebi fark etmesi üzerine başlatıldı.”*

şeklinde cevaplamıştır.

Katılımcılardan elde edilen bilgilere göre, X, Z ve Q kütüphaneleri inovasyon ve inovatif düşünme ile ilgili eğitimler düzenlemektedir. X kütüphanesi,

bu eğitimleri genellikle yeni başlayan personel veya stajyerler için oryantasyon eğitimi olarak düzenlemekte ve içerikleri daha çok mesleki oryantasyon üzerine odaklanmaktadır. Z ve Q kütüphaneleri ise belirli periyotlarda inovatif düşünme ve üretim yeteneğini artırmaya yönelik eğitimler düzenlemektedir.

Bu kütüphaneler, verdikleri cevaplarda eğitimlerin yeterli düzeyde olduğunu belirtmişlerdir. Verilen eğitimlerin kütüphanelerine inovatif çıktıları olduğunu düşünmektedirler; bu eğitimler sayesinde personelin yeni teknikleri nasıl kullanacağını öğrendiği ve yeni hizmetler üretmeye zemin oluşturduğunu düşünmektedirler.

Ancak, Y Kütüphanesi çalışmaya katılanlara inovasyon ile ilgili herhangi bir eğitim düzenlemediğini belirtmiştir.

Kütüphanelerde Son 5 Yıl İçerisindeki İnovatif Hizmetler, Ürünler ve Uygulamalar

Araştırmada kütüphanelerde son 5 yıl içerisindeki inovatif hizmetler, ürünler ve uygulamalar hakkında bilgi almak amacıyla katılımcıların dördüncü olarak "Son 5 yıl içerisinde, işinizi kolaylaştıran, kullanıcı memnuniyetini artıran ve genel anlamda da kütüphanenizin verimliliğine de katkı sağladığını düşündüğünüz, hizmet, ürün ve uygulamalar nelerdir?" sorusunu yanıtlamaları istenmiştir. Katılımcılardan gelen cevaplar aşağıda sunulmaktadır.

X Kütüphanesi,

- *Kütüphane otomasyon sistemleri (katalog programı)*
- *RFID güvenlik otomasyonu hizmeti*
- *Online katalog tarama hizmeti*
- *E-kaynaklara istenilen her yerden 7/24 erişim (uzaktan erişim)*
- *Kütüphane sosyal medya hesapları ile güncel bilgiye erişim*
- *Oryantasyon, Kullanıcı ve Birim içi Eğitimler*
- *Ulusal ve uluslararası elektronik veri tabanları abonelikleri*
- *Akademik Yayın Tarama ve Yayın Sağlama Hizmeti (TÜBESS-KİTS)*
- *Kütüphaneler arası Ödünç ve Belge Sağlama Hizmeti (ILL)*
- *Elektronik Belge Yönetimi (EBYS) Hizmeti*
- *Grup çalışma Odası, Multimedya Odası ve Seminer Odası hizmeti (rezervasyon)*
- *7/24 çalışma alanı hizmeti*
- *Etkinlik Anons Hizmeti*

- *TV Duyuru sistemi*
- *Düzenlemiş olduğumuz sempozyumlar*

şeklinde cevaplamıştır.

Y Kütüphanesi, “Kütüphanenin temel yaklaşımı kütüphaneyi yalnızca bir araştırma alanı olarak değil aynı zamanda bir yaşam ve sosyal paylaşım alanı olarak değerlendirmektir. Sosyal Medya paylaşımları, kullanıcılarla birebir ya da gruplar halinde görüşmeler, eğitim formu ile talep üzerine birebir kullanıcı eğitimleri veya derste araştırma yöntemleri ve uygulama, kütüphane kullanımı, hizmet ve olanaklardan yararlanma vb. konularının anlatıldığı eğitimler. Kurumsal Akademik Arşiv Sistemi ve Open Access, (Mendeley, Dspace, Yazar ID Türleri: ORCID, Researcher ID, SirsiDynix BookMyne cep uygulaması, Kütüphanede aboneliği gerçekleştirilen ve Open Access Veri tabanları), Kullanıcı eğitim videoları, dizüstü bilgisayarların ödünç verilmesi.” şeklinde cevaplamıştır.

Z Kütüphanesi, “Sorunun cevabının birinci soruda verildiğini belirtmiştir.” şeklinde cevaplamıştır.

Q Kütüphanesi, “Kütüphanede birden fazla çalışan, son birkaç yıl içinde veri görselleştirme yazılımı olan Tableau’yu kullanmaya başladı ve ben onlardan biriyim. İşim üzerinde çok olumlu bir etkisi oldu. Verimliliğimi çok arttırdı. Pahalı bir ürün ama günlük işler üzerinde büyük etkisi var. Veri satın alma programı kütüphane kullanıcıları arasında oldukça popüler olmuştur. Ayrıca, Scholarly Commons’da sunulan istatistiksel danışmanlık, araştırmacıları kütüphaneye çeker. Media Commons ve Idea Lab’daki ödünç verilebilir teknoloji, özellikle lisans öğrencileri arasında popüler olmuştur.” şeklinde cevaplamıştır.

Bu bilgilere göre, hizmetlerin çoğu teknolojik odaklıdır ve açık erişim hizmeti de son yıllarda önemli bir inovasyon alanı olarak kabul edilmektedir. Son beş yılda, Y kütüphanesi özellikle sosyal medya yönetimi, kullanıcı eğitimleri, kurumsal arşiv ve açık erişim hizmetlerine odaklanmıştır. Z kütüphanesi ise araştırma hizmetleri, açık erişim ve yapay zeka hizmetlerine ağırlık vermiştir. Q kütüphanesi ise teknolojik hizmetlerdeki inovatif gelişmelere odaklanmıştır.

X kütüphanesi ise neredeyse tüm inovatif hizmetlerini son beş yıl içinde sunmaya başlamıştır, bu da kütüphanenin dinamik ve inovatif bir gelişim içinde olduğunu gösterebilir.

Diğer Kütüphanelerdeki İnovatif Kütüphane Hizmetleri

Araştırmada diğer kütüphanelerde uygulanan inovatif kütüphane hizmetlerinin takibini ölçmek amacıyla katılımcılara beşinci olarak “Ülkenizde veya dünyada takip ettiğiniz üniversite kütüphanelerinde bulunan ancak sizde bulunmayan inovatif kütüphane hizmetlerinden bahsedebilir misiniz?” sorusunu

yanıtlamaları istenmiştir. Katılımcılardan gelen cevaplarda öne çıkan hizmetler aşağıda sunulmaktadır.

X Kütüphanesi, “Engelliler için olan hizmetler, Oyunlaştırma ve Sanal Kütüphaneler” şeklinde cevaplamıştır.

Y Kütüphanesi, “Engelli kütüphane uygulamaları, 3D Printer Salonu, Sunum Odaları, Multimedya Stüdyosu, Oyun Köşesi (zeka oyunları - ör: satranç), kitap ödünç otomati (Self Check), MakerLab alanları, QR kod kullanımı, kullanıcıların özellikle sınav dönemlerinde streslerini azaltması nedeni ile köpek, kuş, kedi gibi hayvanların ödünç verilmesi, bulut bilişim teknolojisine entegrasyon, öğrenme kaynakları ve hizmetlerini geliştirme politikaları, stratejileri ve eylem planlarının hazırlanması” şeklinde cevaplamıştır.

Z Kütüphanesi, “Konferanslar, gerçekten değerli yeni şeyler bulduğunuz yerlerdir. Kütüphane dünyasının dışındaki yeniliklerin bile takip edilmesi açısından konferanslar önemlidir: bu şeylerin hizmetlerimizle nasıl birleştirilebileceği / entegre edilebileceği ve mevcut hizmetlere nasıl değer katabileceği.” şeklinde cevaplamıştır.

Q Kütüphanesi, “Blockchain (Blokzincir) teknolojisi, henüz erken aşamada olmasına rağmen, kütüphaneler dahil tüm organizasyonlar üzerinde güçlü bir etkiye sahip olacak. Bununla ilgili gelişmeleri yakından izlemek iyi bir fikirdir. Ayrıca, eğer başarılı olursa, yüksek öğretimin manzarasını değiştireceği için kütüphane profesyonellerinin dikkatini çeken açık erişim ders kitabı girişimleri. Veri yönetimi yakın gelecekte araştırmacıları etkileyecek diğer bir konudur.” şeklinde cevaplamıştır.

Soruyla ilgili yanıtlar incelendiğinde, çalışmaya katılan tüm kütüphanelerin diğer kütüphanelerdeki kütüphane hizmetlerini takip ettiği bilgisine ulaşılmaktadır. Bu durum, üretilen bir inovatif kütüphane hizmetinin diğer kütüphanelere de katkı sağlayacağını kanıtlar niteliktedir.

Y kütüphanesinin sunmak istediği hizmetlerin fazlalığı dikkat çekmektedir. Bu hizmetler incelendiğinde, bu hizmetlerin bazılarının X, Z ve Q kütüphanelerinde mevcut olduğu gözlemlenmektedir. Bu durum Y kütüphanesinin inovatif düşünce olarak üretken olduğunu kanıtlar niteliktedir. Bu hizmetlerin Y kütüphanesinde mevcut olmamasının bazı nedenleri olabilir. Bunların başında ekonomik imkanların olduğu düşünülmektedir.

Cevaplar incelendiğinde, X kütüphanesinin vermek istediği hizmetlerden olan engelli kütüphane uygulamalarını Y kütüphanesi de vermek istemektedir. X kütüphanesi ayrıca oyunlaştırma gibi farklı bir kütüphane hizmetini de vermek istemektedir.

Z kütüphanesi bu soruya hizmet adı vermek yerine uluslararası konferanslara katılmanın kütüphane hizmetleri üzerinde olumlu etkisi ve yeni kütüphane hizmetlerinin entegrasyonu üzerindeki olumlu etkisinden bahsetmiştir.

Q kütüphanesi ise bu soruya, blokzincir teknolojisi, açık erişim ders kitabı ve veri yönetimi gibi değerli inovatif hizmetler ile katkı sağlamıştır.

Genel Olarak Kütüphane Hizmetlerinde İnovasyon

Araştırmada yukarıda sorulan ilk 5 soru dışında genel olarak kütüphane hizmetlerinde inovasyon ile ilgili bilgi almak amacıyla katılımcılara altıncı olarak “Kütüphane hizmetlerinde inovasyon konusu ile ilgili belirtmek istediğiniz bir şeyler var mıdır?” sorusunu yanıtlamaları istenmiştir. Katılımcılardan gelen cevaplar aşağıda sunulmaktadır.

X Kütüphanesi, *“İnovasyon kavramı başka kavramlar ile zaman zaman karıştırılabiliyor. Bu nedenle bu konu hakkında ve yurt içi ve yurt dışı farklı inovatif çözümler hakkında bilinçlendirme seminerleri verilebilir.”* şeklinde cevaplamıştır.

Y Kütüphanesi, *“Kütüphane hizmetlerinde inovasyondan yararlanılması ile kullanıcı tarafından fark edilmeyen kaynakların ortaya çıkarılması sağlanırken, kullanıcıların kütüphanede sıkılmadan daha fazla zaman geçirmeleri ve kendilerini doğru ifade etmelerine olanak sunacaktır. Bu nedenle kullanıcı ihtiyaçlarını uygun kütüphane hizmetlerinin sunulması sırasındaki işleyişi kolaylaştıracak çözümlerin neler olabileceğine dair mini anketler faydalı olacaktır. Ayrıca yenilikçi kütüphane hizmetlerinin geliştirilmesi ve uygulamaların eksiksiz yerine getirilmesi için belli aralıklarla hazırlanmış hizmet içi eğitimler bu konuda kendini geliştirmek isteyen kütüphaneler için önem arz etmektedir. Erişilebilir, kullanışlı ve güncel bir web sayfası kaynakların etkin kullanımına yönelik bağlantılar ile kütüphane imkanları anlatılmalıdır. Bu web sayfasına mobil cihazlardan da rahatça erişim yapılabilmelidir.”* şeklinde cevaplamıştır.

Z Kütüphanesi, *“Yenilikler çok önemlidir ve müşterilerimizle(kullanıcılarımızla) alakalı olması gerekmektedir. Daha geniş bir bağlamda görülmelidir. Müşterilerimizi ve iş akışlarını bilmemiz gerekir.”* şeklinde cevaplamıştır.

Q Kütüphanesi, *“Kütüphanemiz, kullanıcılarımıza daha iyi hizmet verebilmek için mekanlarımızı yenilemeyi planlamaktadır. Esas olarak, ana kitap yığınlarımızın yaklaşık yarısı çıkarılacak ve yeni öğrenme alanları olarak yeniden inşa edilecektir. İstiflerimizin bu bölümünde yer alan basılı kaynaklarımızı yüksek yoğunluklu raf tesisimize taşıyacağız. Aynı yerde, öğrencilere öğrenme deneyimlerini zenginleştirecek alanlar ve hizmetler sunarken, disiplinler arasında iş birliğini teşvik edecek yeni bir binaya sahip olacağız. Bu binanın en son teknolojik ekipmanlarla donatılması öngörülmüyor.”* şeklinde cevaplamıştır.

Burada “katılımcılardan elde edile bu bilgiler çerçevesinde .....” diyerek devam edilebilir.

X kütüphanesinin sunduğu bilgiler anlaşıldığı üzere, inovasyon kavramı üzerinde durulmaktadır. Ancak, inovasyonun tam olarak anlaşılmadığı ve bu konuda seminerlerin düzenlenebileceği belirtilmiştir.

Y kütüphanesi, kütüphane hizmetlerinin inovasyondan nasıl yararlanabileceğinden bahsetmiştir. Bu bağlamda, mini anketlerin ve birim içi eğitimlerin oldukça faydalı olacağı vurgulanmıştır. Ayrıca, kütüphane imkanlarının web sayfası ve mobil uygulamalar gibi platformlarda tanıtılmasının önemine de değinilmiştir.

Z kütüphanesi, yeniliklerin kullanıcılarla ilgili olması gerektiği görüşünü dile getirmiştir.

Son olarak, Q kütüphanesi, mevcut binalarında değişiklik yaparak teknolojik ekipmanlarla donatarak kullanıcılara inovatif hizmetler sunmayı planlamaktadır. Ayrıca, kütüphane, kitap yığınlarından kurtularak yeni eğitim alanlarına yer açmayı hedeflemektedir. Bu durum, kütüphanelerin rolünün değiştiğini veya yeni rollerin kütüphanelere eklenmekte olduğunu göstermektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Bu çalışmanın amacı, vakıf üniversitesi kütüphanelerinde sunulan hizmetlerde inovasyonu incelemektir. Araştırma kapsamında, vakıf üniversitesi kütüphanelerinin mevcut durumu, inovatif hizmetleri ve bu hizmetlerin geliştirilmesinde karşılaşılan zorluklar ele alınmıştır.

Kütüphaneler, bilginin toplanması, düzenlenmesi, korunması ve kullanıcılara sunulması gibi temel görevleri yerine getiren kurumlardır. Günümüzde kütüphaneler, değişen kullanıcı ihtiyaçlarına ve teknolojik gelişmelere ayak uydurmak için inovatif hizmetler geliştirmek durumundadır. Özellikle vakıf üniversitesi kütüphaneleri, kurumsal rekabet avantajı sağlamak ve kullanıcı memnuniyetini artırmak için inovasyona önem vermektedir.

Kullanıcıların ve personelin ilgisi, kütüphane hizmetlerinde inovasyonun ve yenilikçi uygulamaların kendi kütüphanelerine entegrasyonunda önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle günümüz kütüphane kullanıcılarının, Z kuşağına mensup ve dijital yerli olmaları bu ilginin artmasında etkili olmaktadır. Kullanıcılar, teknoloji ve inovasyon kavramlarıyla yetiştirildikleri için, kütüphanelerden yenilikçi hizmetler beklemektedirler. Bu talepler doğrultusunda, kütüphaneler arz talep dengesi içinde inovatif hizmetleri benimseyebilirler. Bu durum, zaten inovasyonun temel kaynaklarından biri olarak kabul edilmektedir.

Araştırmaya dahil edilen dünyadan ve Türkiye'den vakıf üniversitesi kütüphane hizmetleri birlikte değerlendirildiğinde inovatif kütüphanecilik hizmetlerinin çok geniş yelpazede olduğu görülmektedir. Kütüphaneler günümüzde geleneksel hizmetlerinin dışında kullanıcılarına çeşitli olanaklar ve

hizmetler sunan bilgi ve belge merkezleri olarak göze çarpmaktadır. Dünya örneklerinin aksine, Türkiye'den örnekler incelendiğinde, genel olarak hizmet çeşitliliğinin benzerlik gösterdiği gözlemlenmektedir. Bununla birlikte, bazı kütüphane hizmetleri bir yerde inovasyon olarak kabul edilirken, diğer bir yerde klasik hizmetler olarak görülebilmektedir. Bu durum, inovasyon kavramının farklı bireyler, kurumlar ve uzmanlar tarafından farklı şekillerde değerlendirilebildiğini ve dolayısıyla inovatif hizmetlerin çeşitlilik gösterebileceğini ortaya koymaktadır.

Ayrıca, katılımcılardan alınan verilere göre, üniversite kütüphanelerinin bütçelerinin inovatif faaliyetlere etkisi olduğu söylenebilir. Kütüphanelerin bir kısmı, sahip olmadıkları ancak sahip olmayı istedikleri hizmetleri belirtmişlerdir. Bu durum, ekonomik veya yönetsel nedenlerden dolayı bu hizmetlerin uygulanmadığını göstermektedir. Ancak, kütüphanelerin inovatif gelişmeleri takip etmekte bir sorun yaşamadıkları görülmektedir.

Araştırmadan elde edilen bulgular ışığında günümüz kütüphaneleri artık sadece bilgi taleplerini karşılamakla kalmıyor; aynı zamanda sosyal etkinliklere ev sahipliği yapmakta, kullanıcıların mesleki gereksinimlerini karşılamakta ve moral-motivasyon gibi psikolojik ihtiyaçları da ele alarak, bilgi çağına uygun yaşam alanlarına dönüşmektedirler. Bu hizmetlerin tamamını en son teknolojiyi kullanarak sunmaktadırlar. Kütüphaneler, gelişen teknolojinin en fazla etkilediği kurumlar arasında yer almaktadır. Teknolojinin bu derece hayati olduğu kurumlardan biri olan kütüphanelerde çalışan personelin bu değişime ayak uydurması gerekmektedir. Kütüphanecilerin, kurum içi eğitimler ve kişisel çabalarla inovasyon ve kütüphane alanında kendilerini geliştirmesi, hem kütüphanecilik alanını hem de kütüphaneleri olumlu yönde etkileyeceği beklenmektedir.

Çalışma neticesinde bazı hizmetlerin, inovatif düşüncenin ürünü olarak kütüphanecilik alanına kazandırıldığı dikkat çekmektedir. Bazı hizmetlerde ise inovasyonun, var olanın geliştirilmesini sağladığı gözlemlenmektedir. Örneğin, video çekim stüdyosu, 3D yazıcı laboratuvarı gibi hizmetler daha önceden kütüphanelerde olmayan hizmetlerdir ve inovatif düşüncenin ürünleridir. Yapay zekâ ile bilgilendirme, self-servis kütüphane (self-check) gibi hizmetler, kütüphanelerde var olan hizmetlerin inovatif düşünce sonucunda geliştirilmesi ile ortaya çıkan ürünlerdir.

İnovasyon konusunda yapılan eğitimler ve çalışmalar, yeni ve gelişmiş kütüphanecilik hizmetlerinin ortaya çıkmasını kaçınılmaz hale getirmektedir. Dünya genelindeki vakıf üniversiteleri kütüphane hizmetlerine bakıldığında, inovatif düşüncelerle beslenmiş yeni kütüphanecilik hizmetlerinin yanı sıra, dışarıdan bakıldığında kütüphanecilikle ilişkilendirilmeyen hizmetlerin de bulunduğunu görülmektedir. Örneğin, ödünç-iade hizmetleri kapsamında bulunan

materyal havuzu geliştirilerek yeni kaynakların ödünç verilmesi ve iadesi mümkün hale gelmektedir. Kütüphane alanlarında sunulan hizmetler incelendiğinde, çekim stüdyoları, inovasyon tasarım ofisleri ve mühendislik laboratuvarları gibi alan hizmetlerinin, inovatif fikirler sayesinde ortaya çıktığı görülmektedir. Bu hizmetler, dışarıdan bakıldığında kütüphanecilikle ilişkili olmayabilir, ancak günümüzde kütüphanecilerin ve kütüphanelerin görevi, ilgili alanlarda kullanıcılara bilgi sağlamanın yanı sıra mekansal imkanlar sunmaktır. Kütüphaneler, kaynakları veya ürünleri hizmet verdikleri kullanıcı kitlesine sunmakla görevli kurumlardır. Dolayısıyla, bu hizmetlerin tamamı kütüphanecileri ve kütüphaneleri ilgilendirmektedir.

Son olarak, ülkemizdeki vakıf üniversitesi kütüphane personeline yönelik inovasyon ve kütüphane hizmetlerinde inovasyon konularında verilen eğitimler, kütüphane hizmetlerinde inovasyon ve inovatif düşünce alanlarını geliştirecektir. Personel, kendilerini bu alanda geliştirdikçe, bağlı oldukları kütüphaneler için yeni inovatif fikirler üretecektir. Üretilen bu inovatif fikirler kütüphanecilerin hizmet havuzunu ve kalitesini arttıracaktır. Bir diğer öneri ise ülkemizdeki vakıf üniversitesi kütüphaneleri personelleri tarafından yakından takip edilen dünya vakıf üniversitesi kütüphanelerinde uygulanan inovatif hizmetlerin kendi kütüphanelerinde uygulanmasına olanak sağlayacak maddi yatırımların ilgili kurumlar tarafından yapılması olacaktır. Yapılan saha çalışmalarının amacı kesinlikle Türkiye ve dünya kütüphanelerini kıyaslamak değildir. Zaten yapılan karşılaştırmalar sonucunda, her kütüphanenin kendine özgü hizmetler sunduğu görülmektedir. Bu karşılaştırmaların amacı, kütüphaneler için vizyon oluşturmak ve modelleme yapmak için katkı sağlamaktır. Bu çalışmanın gelecekte, kütüphane hizmetlerinde inovasyon konusunun ele alınacağı daha geniş kapsamlı çalışmalara katkı sağlayacağı beklenmektedir.

Kaynakça

- Aksu, H. (2013). *Big data ve diğer yeni trendler*. İstanbul: Pusula
- Alaca, E. (2015). Halk kütüphanelerinde yenilikçi hizmet geliştirme süreci: Bartın Ulus Kültür ve Sanatevi Halk Kütüphanesi örneği (Tez No. 414544) [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi.
- Alaca, E. (2021). Türkiye'deki halk kütüphanesi yönetim ve hizmet yapısının yenilikçi örgüt kültürü açısından değerlendirilmesi (Tez No. 667676) [Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi.
- Aydın, A. O. (2013). *Yapay Zekâ: Bütünleşik Bilişim Doğru*. İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi
- Baysal, J. (1992). *Kitap ve kütüphane tarihine giriş*. İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul.
- Bir, B. B. ve Yıldırım, İ. (2020). *İşletmelerde Güncel Yaklaşımlar Pandemi Sonrası Örgütlerin Geleceği*. Ankara: Nobel.

- Bitter□Rijpkema, M. E., Verjans, S., ve Bruijnzeels, R. (2011). The Library School: empowering the sustainable innovation capacity of new librarians. *Library Management*, 33(1/2), 36-49. <https://doi.org/10.1108/01435121211203301>
- Blokszincir Çalıştay: Tübitak. (2019, Eylül 5). Tübitak Bilgem Web Sitesi: <https://blokszincir.bilgem.tubitak.gov.tr/bz-calistay/blok-zincir.html> adresinden alındı.
- Borgman, C. L. (2007). *Scholarship in the digital age: Information, infrastructure and the internet*. The MIT Press
- Bulut, C. (2018, Temmuz 26). *Bulut Bilişim: Endüstri 4.0*. Eylül 20, 2019 tarihinde Endüstri 4.0 Web sitesi: <https://www.endustri40.com/bulut-bilisim-cloud-computing-nedir/> adresinden alındı.
- Cambridge Dictionary Online*. (2024, Mayıs 20). Cambridge University Web sitesi: <https://dictionary.cambridge.org> adresinden alındı.
- Cervone, H. F. (2010). Emerging technology, innovation, and the digital library. *OCLC Systems & Services: International Digital Library Perspectives*, 26(4), 239-242.
- Drucker, P. F. (1998). The discipline of innovation. *Harvard Business Review*, 76(6), 149-157.
- Drucker, P. F. (2002). The discipline of innovation. *Harvard Business Review*, 80(8), 95-100.
- Elçi, Ş. (2007). *İnovasyon: Kalkınma ve rekabetin anahtarı*. İnomer.
- Endüstri 4.0'dan Toplum 5.0'a: Endüstri 4.0*. (2019, Ağustos 27). Endüstri 4.0 Web Sitesi: <https://www.endustri40.com/endustri-40dan-toplum-5-0a/> adresinden alındı.
- Endüstri 4.0'ın yapısı*. (2019, Ağustos 22). Endüstri 4.0.com Web Sitesi: <https://www.endustri40.com/endustri-tarihine-kisa-bir-yolculuk/> adresinden alındı.
- Finn, M., Walton, M. ve Elliott-White, M. (2000). *Tourism and leisure research methods*. Pearson
- Germano, M. (2011). Library leadership that creates and sustains innovation. *Library Leadership & Management*, 25(3), 1-14.
- Harbo, K., ve Hansen, T. V. (2012). Getting to know library users' needs: Experimental ways to user-centred library innovation. *LIBER Quarterly: The Journal of the Association of European Research Libraries*, 21(3-4), 367-385.
- Jantz, R. C. (2012). Innovation in academic libraries: An analysis of university librarians' perspectives. *Library & Information Science Research*, 34(1), 3-12. <https://doi.org/10.1016/j.lisr.2011.07.008>
- Jantz, R. C. (2017a). Creating the innovative library culture: Escaping the iron cage through management innovation. *New Review of Academic Librarianship*, 23(4), 323-328. <https://doi.org/10.7282/T30868CC>
- Jantz, R. C. (2017b). Vision, innovation, and leadership in research libraries. *Library & Information Science Research*, 39(3), 234-241. <https://doi.org/10.1016/j.lisr.2017.07.006>
- Kandur, H. (2019). Dijital gelecek ve kütüphaneler. *Ankoslink 2019*. Antalya: ANKOS Derneği.
- Karsantık, İ. (2020) *İnovasyon yönetiminde stratejiler ve süreçler*. Nobel
- Kavak, A. (2023). Toplum 5.0 perspektifinde kütüphane 5.0: Teknoloji ve insan merkezli yeni nesil kütüphane hizmetleri. *Bilgi Yönetimi*, 6(2), 280-309. <https://doi.org/10.33721/by.1343297>

- Kılıç, S. (2013). *İnovasyon ve inovasyon yönetimi*. Ankara: Seçkin
- Kuczmarski, T.D. (2003). What is innovation? And why aren't companies doing more of it?, *Journal of Consumer Marketing*, 20(6), 536-541. <https://doi.org/10.1108/07363760310499110>
- Kurt, L., Kurt, W., ve Medaille, A. (2010). The power of play: Fostering creativity and innovation in libraries. *Journal of Library Innovation*, 1(1), 8-23. <https://doi.org/10.22067/RIIS.V7I2.51963>
- Küçükcan, B. (2015, Güz). *Okul kütüphanelerinde mekân tasarımı*. Milli Eğitim Dergisi, (208), 218-232.
- Letnikova, G., ve Xu, N. (2017). Academic library innovation through 3D printing services. *Library Management*, 38(4/5), 208-218. <https://doi.org/10.1108/LM-12-2016-0094>
- Luecke, R. ve Katz, R. (2003). *Managing creativity and innovation*. Boston, MA: Harvard Business School Press.
- Merriam-Webster Online Dictionary. (2024, Mayıs 20). *Merriam-Webster Online Dictionary* Web sitesi: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/service> adresinden alındı.
- OECD ve Avrupa Birliği. (2005). *Oslo Kılavuzu: yenilik verilerinin toplanması ve yorumlanması için ilkeler*. Oslo: OECD ve Eurostat.
- Özdoğan, O. (2017). *Endüstri 4.0: dördüncü sanayi devrimi ve endüstriyel dönüşümün anahtarları*. İstanbul: Pusula 20 Teknoloji ve Yayıncılık.
- Polat, Ö. (2015). Bilgi merkezlerinde kullanıcının inovasyona katkısı (Tez No. 427521) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi.
- Scupola, A., ve Zanfei, A. (2016). Governance and innovation in public sector services: The case of the digital library. *Government Information Quarterly*, 33(2), 237-249. <https://doi.org/10.1016/j.giq.2016.04.005>
- Sheng, X., ve Sun, L. (2007). Developing knowledge innovation culture of libraries. *Library Management*, 28(1/2), 36-52. <https://doi.org/10.1108/01435120710723536>
- Society 5.0: Hitachi*. (2019, Ağustos 26). Hitachi Web sitesi: https://www.hitachi.com/rev/archive/2017/r2017_06/trends/index.html adresinden alındı.
- Süküt, F. (2024). Arşivcilik ve belge yönetimi faaliyetlerinde blokzincir teknolojisi: bilgi güvenliği bağlamında bir değerlendirme. *Library Archive and Museum Research Journal*, 5(1), 1-35. <https://doi.org/10.59116/lamre.1357399>
- Sümbül, S., ve Aydın, S. (2017). *Kütüphane kullanımı ve bilgiye erişim rehberi*. İstanbul: Beykoz Belediyesi.
- Şeşen, Y. (2020). *Kütüphane mimari plan tasarımı üzerine inovasyon çalışmaları*. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 12(3), 245-260.
- Türkiye Dil Kurumu Çevrimiçi Sözlüğü*. (2024, Mayıs 20). Türkiye Dil Kurumu Çevrimiçi Sözlüğü Web sitesi: <http://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı.
- Von Hippel, E. (2007). The sources of innovation. Boersch, C., Elschen, R. (eds.) *Das Summa Summarum des Management Gabler* içinde. https://doi.org/10.1007/978-3-8349-9320-5_10
- Whitby, B. (2003). *Yapay zekâ*. Oxford: Oneworld.

- Whitlatch, J. B., ve Reynolds, J. (1985). Academic library services: The literature of innovation. *College & Research Libraries*, 46(5), 402. https://doi.org/10.5860/crl_46_05_402
- Wójcik, M. (2019). How to design innovative information services at the library?. *Library Hi Tech*, 37(2), 138-154. <https://doi.org/10.1108/LHT-07-2018-0094>
- Xiaobin, L., ve Jing, G. (2009). Innovation community: constructing a new service mode for academic libraries. *The Electronic Library*, 27(2), 258-270. <https://doi.org/10.1108/02640470910947601>
- Yalçınkaya, B. ve Cibaroglu, M. O. (2019). Nesnelerin internetine genel yaklaşımlar: bilgi yönetiminde nesnelerin interneti. *Arşiv Dünyası*, 6(1), 1-15.
- Yavuz, C. (2020). Kütüphane tasarımında yenilikçi mekânlar: Yaratıcı alanlar olarak makerspace hareketinin incelenmesi. *International Journal of Social And Humanities*, 4(2), 63-86.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2000). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, İ. (2019). İnovatif gelişmelerin Türkiye'deki vakıf üniversitesi kütüphane hizmetleri üzerindeki etkisi: Bir durum analizi (Tez No. 595237) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi.